

La Route Bleue 1956

Min farfar, Andreas A. May, tog sammen med sin søn, svigerdatter og en nevø samt dennes kone på en camping tur til Frankrig i 1956. Fra farfars beretning om turen har jeg pillet det afsnit ud, som beskriver besøget på de gamle slagmarker i Frankrig.

Arne May
Lyngby 2015

Gennem gamle Slagmarker.

Tirsdag den 24. juli kl. 10 nåede vi til Oplinter og spurgte en benzintankpasser om vej til Hauthem St. Marguerite. Han viste os vejen og ca. 1 km op ad en bakke fandt vi også byen. Vi standsede foran den lille kirke og gik ind på kirkegården. Vi vidste jo ikke den gang, at der ikke nogen steder findes krigergrave på de lokale kirkegårde, Kirkegården var kun ganske lille og gravstenene viste kun franske navne.

Der arbejdede nogle bygningshåndværkere ved huset ved siden af kirken og de betragtede os nysgerrigt ligesom der også hist og her stak et hoved ud ad et vindue og forundret studerede det mærkelige bogstav på vor bil. Den lille by fik sikkert ikke udenlandsk besøg hver dag.

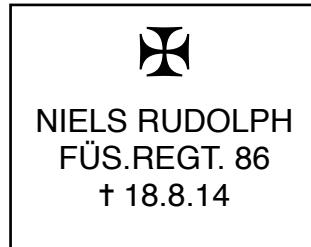
Jeg henvendte mig til den nærmeste og spurgte: "Pardon, messieurs nous cherchons un cimetièrre des morts de guerre en dix-neuf cent quatorze / dix-huit". Oui, Messieurs, vous trouvez ce cimetièrre sur la hauteur á ce chemin." - "Merci beaucoup, monsieur."

Og ganske rigtig, øverst på højen lå en kirkegård. Ad en låge kom vi ind på en kirkegård med lutter ens gravsten. Alle navne

La Route Bleue 1956

var franske (belgiske), men bagest på kirkegården førte nogle trin op til et mindesmærke, der fortalte, at her lå tyske soldater fra 1914.

Een række (ca.80) gravsten (sandsten) fortalte om 80 faldne tyskere, I rækken til højre, næsten helt ved enden, fandt vi Niels's gravsten, næsten helt skjult af et blomstrende flor af lyse-røde buketroser.

Fjernt fra sit hjem, fra sin familie, fandt min bror her for 41 år siden sit sidste hvilested. Den gang bittert begravet af en hustru og en mor. Jeg lagde en lille krans med rød/hvide bånd på gravstenen, som en hilsen fra hans slægt og hans hjemland. Des-værre var vejret ikke så godt, men vi tog alligevel nogle billeder af gravstenen.

Niels' gravsten

Vi så også på de andre navne og fandt bl.a.:

Peter Thomsen, gefr. Nikolai Petersen og gefr. Thomsen Østergaard, Füs.Rgt. 86 †18.8.14.

På et skilt ved indgangen til kirkegården stod:

"Fr. Matheux, gardien du cimetièrre, nr.1 Ohé d'Oplinter (Oplinterse Steenveg nr.1).

Senere på dagen nåede vi som omtalt til Villers au Flos og efter den unge mands anvisninger fandt vi stien, der fører hen til den tyske kirkegård.

Men hvorledes skulle vi finde Christen Nielsens¹ grav mellem 2464 grave. På hver grav står et lille egetræskors og midt i korset er anbragt en lille plade med navnet på og alle med dødsdatoer i august-september 1916, Sommeslagets ragnarok.

Vi satte eftersøgningen i system, Hans begyndte oppe ved mindesmærket og Erling og Thora tog hveranden række forned, medens Anna og jeg først tog hveranden række i den mindre afdeling og derefter begyndte i midten i den store afdeling. Allerede da hun gik tilbage i den anden række, råbte hun til os, at hun havde fundet graven. På pladen står:

¹ Lillebror til Cæcilie Nielsen, gift med Niels Rudolph.

La Route Bleue 1956

1517
Nielsen Christen
gefr.
10./R.J.R. 84
2.9.16

Jeg anbragte en krans med rød/hvide bånd på korset og tog nogle billeder, men desværre støvregnede det, så billederne blev ikke gode.

På vor udflugt fra Amiens gennem Sommeegnen opsøgte vi forskellige steder, hvor jeg havde opholdt mig under forårsoffensiven 1918.

I Demuin gjorde vi holdt ved kirken. Her var det Harms spillede nogle salmer på orgelet påskemorgen den 31.3.18, medens jeg trådte bælg. Men jeg kunne ikke kende kirken, og det viste sig da også, at kirken var ny, 1927 stod der på den. Der lå en lille trækirke ved siden af og vi gættede på, at den var blevet benyttet fra 1918-1927, indtil den nye kirke var færdig. Den gamle kirke, som jeg kendte, var selvfølgelig blevet ødelagt under kampene i april 1918.

På en græsplæne var markeret omridset af den gamle kirke. Ja, det troede vi da, men da jeg fik talt med en dreng, der nysgerrigt stod og betragtede os, fortalte han, at pladsen var en sportsplads, og at markeringen var et led i sportsanlægget. Men jeg tror nu alligevel, at det var en sproglig misforståelse, eller at drengen ikke viste rigtig besked,

Vi passerede Cajeux, hvor jeg i sin tid søgte dækning bag en halmstak.

I Caix, hvor jeg på et feltlazaret fik min første forbindelse, da jeg blev såret den 5.4.18, da et artillerioverfald ramte vor bataillonstab og ved hvilken lejlighed der blev dræbt en del af mine kamerater, gættede jeg på, at der måtte være en tysk kirkegård. Efter nogen søgen fandt vi da også både en tysk og en engelsk kirkegård ved siden af den civile lokale kirkegård.

Da vi kom ind på kirkegården, var en arbejder i færd med at slå græs på gangene. Manden tilbød os at sende bud efter en fortegnelse over gravene. Det var jeg meget glad for, for navnene på korsene var vanskelige at læse. Manden kaldte på en dreng og i løbet af 10 minutter var han tilbage med protokollen. Jeg fandt ca. 100 kamerater fra mit regiment og derimellem gefr. Obel, som jeg netop var sammen med, da jeg blev såret. Jeg fandt også navne på flere sønderjyder:

Nr. Alle faldet d. 15.4.18
1137 Jüngen Jensen
941 Hermann Krämer
1225 Franz Lyk

Christens gravsten

La Route Bleue 1956

648 Otto Petersen
293 Albert Petersen
417 Nis Schnoor
780 Otto Piper

Derefter fortsatte vi ad de franske landeveje, som snor sig gennem frodige landskaber, der præges af de gennemskærende levende hegn og vidtskuende pyramidepopler, og de sidste hundrede år synes at være gået sporeløst hen over landsbyerne med de tætbyggede kampestenshuse og de mørkerøde tegltage.

I Harboniers standsede vi på torvet ved kirken. Hans og Erling gik ind i en forretning og købte et par flasker vin, mens jeg satte mig på rådhusets trappe og tog en skitse af kirken.

Her i denne by var aet jeg sov en nat i marts 1918, da vi ved gennembruddet havde indtaget byen. Hele byen var den gang forladt af beboerne, kun en gammel kone ville ikke forlade sit hjem. I en kælder fandt vi nogle ankere vin, som vi tog os kærligt af og om natten sov vi i rigtige senge, der var efterladt af beboerne ved deres hastige flugt.

Området mellem Harboniers og Somme-floden var blevet fuldstændig ødelagt under kampene i 1916 og var i 1918, da jeg passerede igennem det, næsten ufremkommeligt. Nu er markerne dyrkede og man kan ikke se spor af fordums ødelæggelser. Det må have været et brydsomt arbejde og også farligt at planere denne slagmarksørken til brugbar agerjord. Hist og her ligger der små lunde og skove og ved en sådan gjorde vi holdt for på et skyggefuldt sted at nyde vor medbragte vin. Min formodning om, at terrænet inde i skoven ikke var blevet planeret, slog til; her fandtes endnu dybe granathuller og rester af skyttegrave og løbegrave. Måske har det på dette sted været uoverkommeligt at jævne jorden, måske var det også for farligt af hensyn til evt. blindgængere, og så har man ladet det ligge, som det lå, og plantet træer og buske på stedet. Det var faktisk lidt uhyggeligt at finde et så tydeligt minde om de kampe der blev udkæmpede her for 40 år siden. Vi kørte videre til Sct. Christ og kørte over den så sørgelig berømte bro over Somme, hvor mit kompagni den 24.-25. marts 1918 ofrede mange menneskeliv for at forcere den sumpede Somme dal.

Målet for dagens udflugt var grusgraven (kalkgraven) ved Maissemy, som havde fæstet sig særligt i min erindring fra de hårde kampe jeg var impliceret i den 21.-22. marts 1918.

Vi fandt også vejen, der var begrænset af en mur på begge sider og jeg spurgte nogle mænd, der arbejdede i laden ved gården, om dette var Maissemy. Men de svarede, at stedet (gården) hed Behicourt og at Maissemy lå ovre på den anden side af åen. Vi kørte derover, og der stod også byskiltet, men der fandtes ingen vej med mur på begge sider. Hans gik endda en lang tur ned over markerne for at søge efter grusgraven, men jeg kunne slet ikke kende terrænet. Det viste sig til sidst, at Behicourt var en herregård og ikke nogen landsby og "grusgraven" fandt vi da også derovre. Vi kørte ned i grusgraven og besluttede at nyde

La Route Bleue 1956

vor eftermiddagskaffe her. For nemheds skyld havde Anna taget kaffen med på termoflaske, men da vi åbnede for bagagerummet, viste det sig, at en del af kaffen var løbet ud, proppen i termoflasken havde løsnet sig under kørslen, og resten der endnu var levnet i flasken var sort som tjære og så slet ikke appetitlig ud. Måske egner Nescafé sig ikke til at opbevares på termoflaske, Len så i hvert fald så utiltalende ud, at Anna hældte den ud i græsset og vi tog til takke med den flaske vin, vi endnu havde tilbage.

Grusgraven havde ikke forandret sig ret meget i de 38 år, siden jeg var her sidst. Der groede græs i bunden og hist og her var der vokset nogle buske op, men der var da endnu et friskt brud i kalkvæggen.

Dagen efter på vor køretur til Paris gjorde vi ophold i Lataule, hvor jeg havde opholdt mig den 10.6.1918: Vi indtog landsbyen om morgenen og jeg gik sammen med nogle kamerater en tur gennem slottet, som lige forud må være blevet forladt af beboerne. Morgenbordet stod endnu dækket i spisestuen. I løbet af dagen indrettedes slottet til tysk feltlazaret. Da jeg om aftenen passerede forbi slottet, var det skudt til ruin af det franske artilleri.

Da vi nu kørte ind i landsbyen, så vi også ruinen ligge der, hvor slottet havde ligget - det troede jeg da. Vi tog nogle billeder af ruinen og da vi kørte videre op gennem landsbyen, opda-

gede vi pludselig det genopførte slot inde i parken.

Men hvad så med ruinen? Det måtte vi da have besked om. Vi måtte altså i forbindelse med nogen af beboerne. Jeg så en mand stå oppe på taget af en lade, som han vist var ved at reparere. Han forstod vist ikke rigtig mit spørgsmål, for han hentede en ung mand, som viste sig at kunne lidt tysk. Han forklarede, at han havde været i tysk fangenskab under den sidste krig og at han derfor kunne tale lidt tysk. Ved hjælp af dels tysk og dels fransk fik vi så at vide, at slottet var genopført på samme sted og at ruinen var resterne af præstegården, som ikke var blevet genopført og derfor havde henligget sådan i alle årene siden 1918. (Billedet er taget der.)

Lørdag morgen kl, 9,30 kørte vi ud af Paris mod nordøst. Ligesom egnen omkring Amiens er egnen her mellem Paris og Reims et meget smukt landskab. Jeg synes det minder meget om Hallandsåsen, men med meget større udstrækning. Vi passerede gennem Vaumoise og Soissons.

Soissons er en gammel by og man ser endnu en del middelalderlige bygninger. Blandt andre klosterruinen Sct. Jean.

Vort foreløbige mål var den sønderjyske kirkegård i Braine.

La Route Bleue 1956

Kirkegården ligger ca. een kilometer sydøst for byen. Man tror man er i Danmark, når man ser kirkegårdsmuren og indgangspartiet. På indgangsportalen står der på dansk og fransk:

"Her hviler i Frankrigs jord 79 unge danske mænd fra Slesvig. De ofrede deres liv i krigen 1914-1918 sammen med tusinde af landsmænd, der pligttro kæmpede i den tyske hær for en sag, der ikke var deres. Fred med deres sjæle. Dette sted værnes af Den sønderjyske Fond i Danmark og af byen Braine."

Hver har sit gravsted og gravsten. De står der side om side i lange rækker, hver for sig et mindesmærke over en ung sønderjyde, der faldt i det lands tjeneste, som han ikke følte var hans fædreland.

Byen Braine har forpligtet sig til at værne den danske kirkegård og man har gjort det med en pietetsfølelse, der viser, med hvilken kærlighed og forståelse man omfatter Sønderjyllands-spørgsmålet.

Kirkegården var pænt holdt og der var revet på gangstierne, så man næsten ikke turde gå på dem. Jeg noterede nogle navne:

Wilhelm Autzen †14.6.15,

Schirmhoff, Hoptrup,

Chr. Hansen, Tandslet *10.3.98, †4.8.18.

Den danske kirkegård i Braine.

Ved siden af den danske kirkegård har Braine en fransk, hvor unge franskmænd, der faldt i den første verdenskrig, er samlet. Side om side ligger to nationers soldater; de kæmpede som fjender, men under deres uniformer gik deres tanker i samme retning, og i døden blev de naboer.

Vi kørte derfra videre ad småveje op over Chemin des Dames, gennem Craonne og Bouconville. (Den i sin tid af tyskerne anlagte soldaterkirkegård fandtes ikke mere) til Mauregny en Haye.

La Route Bleue 1956

Til trods for, at byen blev fuldstændig ødelagt i 1916-17, fandt jeg den villa uskadt, som jeg boede i et halvt år i 1915/16. Villaen var i øjeblikket ubeboet og havde øjensynlig været det i mange år, for bygningen så meget forsømt ud, haven var tilgroet som en urskov og muren mod vejen var delvis faldet sammen, så havens buske groede tværs gennem murværket. Vi tog et billede af villaens trappeparti - som pendant til mit gamle billede fra 1916.

Fra Mauregny fortsatte vi ad vejen til Montaigy. Her fandt vi en stor tysk kirkegård med ca. 10.000 ofre fra kampene på Chemin des Dames. Kirkegården ligger på en skråning og øverst på kirkegården, er rejst et stort mindesmærke over de faldne. Bagved mindesmærket var anbragt under et halvtag hundreder nye egetræskors til udskiftning af korsene på kirkegården. Der lå også en bunke kasserede kors, hvis træ var mørnet.

Vi slog os ned i skovbrynet i nærheden og nød vor frokost og et lille hvil.

Derefter fortsatte vi mod vest, Verdun var målet for dagen. Vi kørte igennem de gammelkendte landsbyer St.Thomas, Corbeny, Juvincourt og ved Guignicourt passerede vi Aisne.

I Boult sur Suippe tog vi et billede af kirken, for at sammenligne det med min skitse, som jeg tegnede under mit ophold her fra 11.3.-29.5.1917.

Videre kørte vi gennem Bazancourt, Isles sur Suippe, Warmeriville, St.Martin, Pont Faverger, Betheniville og St.Marie á Py, hvor jeg genså jernbaneviadukten, hvor jeg hentede vand i stationsbygningen under en trommeild i oktober 1915. Det var min egentlige ilddåb, når ses bort fra nogle forpostfægtninger i Rusland.

Vi ville videre til Tahure og Ripont, hvor jeg kunne tænke mig at gense "Kanonenberg", en udløber af Champagnebjergene, hvori var bygget en tunnel på langs gennem bjerget.

La Route Bleue 1956

2 km sydøst for Somme Py kom vi til en vejgaffel hvor der var anbragt et forbudsskilt angående militært område. Den ene af vejene så ud til at blive benyttet til almindelig færdsel, så vi kørte videre ad den. Det varede dog ikke længe, før vejen blev dårligere og det viste sig nu, at vi var kommet ind i et gammelt frontområde. Der sås granathuller og løbegrave og skyttegrave, stammende fra den første verdenskrig. Området var tilgroet med græs og ukrudt og hist og her med buske og nogle steder skov, men ellers lå det endnu ligesom i skoven i Sommeegnen, som krigen havde efterladt det. Arealet blev sikkert benyttet til militære øvelser og vi var meget betænkelige ved at køre videre. Vi kørte dog videre, for det måtte vel få en ende og endnu havde vi da ingen militærposter set. Langt om længe kom vi igen til dyrkede marker, men da havde vi også tilbagelagt 10 km gennem gammelt frontområde; det tog lige en time. Her, hvor vejen førte ud af området, stod også et skilt, og nu studerede vi det nærmere. Og så fik vi ud af det, at det var et skydeterræn (Champ de tir).

Midt i den gamle slagmarks vildnis så vi en lille mindesten, der fortalte, at her lå Ripont, hvor jeg opholdt mig i september 1915 og 1917. - Bade Ripont og Tahure blev fuldstændig ødelagt og forsvandt og blev altså ikke genopbygget. Mindet om krigen blev uhyggeligt levende. Man mærker krigen som noget nærværende, når man tænker på de rædsler, der udspilledes på dette sted for 40 år siden.

Nu havde vi spildt en hel time på denne slagmark og vi ville jo til Verdun inden aften, så der var ikke tid til at se nærmere på "Kanonenberg". Vi var ellers ikke langt derfra.

Vi kom ud af Champ de Tir ved Rouvroy og i Cernay bøjede vi af mod syd, fordi det var den korteste vej til Verdun.

Den bæk vi passerede inde i Champ de Tir, da Hans tog et billede, var Dormoise. Dormoise er en biflod til Aisne og passerer lige forbi Kanonenberg, inden den udmunder i Aisne ved Autry. Vejen fra Cernay fører syd om Kanonenberg til Autry og Servon, medens vor stilling var på nordskrænten af bjerget, og vor adgang til bjerget var selvfølgelig også nordfra.

Vor hvilestilling var i Brecy. Jeg lå her en månedstid fra den 21.7.1917 og var på blinkstation to gange på Kanonenberg.

I Brecy var det f.r., at jeg traf dyrlæge Kaad fra Guderup; det var også her, at vi stjal 1/2 sæk ris gennem et vindue i det tyske levnedsmiddeldepot og gjorde os tilgode med på stationen. Vi blandede æbler (også stjålne) i risengrøden, men vi havde ingen sukker, så resultatet blev lidt syrligt, - men det mættede.

Hvad mon der er sket med alle disse underjordiske gange, og ja, Ikke alene her, men overalt ved fronten, hvor soldaterne havde gravet sig 10 - 12 - 15 m ned under jorden, for at kunne være nogenlunde sikre under den stadige granatild.

Nå, nu fik vi Ikke set, om jordhulerne er bevarede. Det er nu

La Route Bleue 1956

heller ikke sikkert, at bjerget er tilgængeligt for turister, så vi havde fået lov til at bestige det.

Lige siden vi om formiddagen havde passeret over Chemin des Dames, havde vi fulgt den gamle frontlinie på den tyske side af fronten, hvor jeg havde været 1 hver eneste landsby, som vi kørte igennem. Netop på denne strækning havde jeg opholdt mig, snart her, snart der, fra efteråret 1915 til efteråret 1917.

Vi fortsatte nu over St. Menhould og Clermont til Verdun. I et lille idyllisk hjørne af byen Verdun oplever vi 1956. Endnu lidt beklemt om hjertet efter besøget på de gamle slagmarker går vi igen til noget så nutidigt som en turist-camping. En tankpasser og et internationalt camping-skilt har vist os vejen. Der er en time til solnedgang. Tiden er inde, hvor der begynder at komme liv på campingpladsen. Vi kører bilen op ved siden af det sidste nyopslåede telt i rækken og slår teltet op. Og mens vi får blus på Kosangassen og dækker aftensbordet kommer der flere biler og motorcykler ind ad den ujævne tilkørselsvej. Det er en international blanding, men her er de under de selvfølgelige ordensreglers justits.

Selskabet er karakteristisk for en europæisk campingplads. Der er små beskedne tomandstelte side om side med hele små paladser i teltlarred. Franskmænd, tyskere, englændere, nordmænd og danske. Vi er en god part af nationernes forbund.

Ved vandposten mødes unge piger i bittesmå shorts, gifte koner med praktisk greb om køkkensagerne, unge studenter, der smiler til pigerne, og grånende mænd, der fumler lidt uvant med grejerne. Fransk, tysk, engelsk hollandsk og skandinavisk blandes, og selv om gloserne ikke altid strækker til, pjankes der lige godt for det.

Om aftenen gik de andre en tur i byen, mens jeg gik i seng. Jeg havde vist sovet, da Thora og Erling kom tilbage. "Hvor er Anna og Hans.", spurgte jeg. Det viste sig, at Hans ville gå en "genvej", da de var på tilbagevejen til campingpladsen, men der var ingen vejbelysning og han kunne ikke få Anna til at følge med gennem de skumle gader, så enden blev, at de måtte gå en omvej, så de først en time senere fandt tilbage til teltpladsen.

Næste morgen skilles pladsens beboere for at spredes ud over Europa. Der vinkes og råbes; Bon voyage! Gute Reise! Good bye! Au revoir! Campingpladsen ligger tilbage uden spor efter de mange, der har boet og kokkereret her for få timer siden, Hvor forskellige campingfolkene end er, lejrkultur har de øjensynlig allesammen.

La Route Bleue 1956

Douaumont mindesmærket i Verdun.

Verdun er en mellemstor købstad og jernbane-knudepunkt. Den ligger ved Meuse-floden. Ti gange er byen blevet ødelagt og atter genopbygget. I 450, 485, 984, 1047, 1246, 1338, 1562, 1792, 1870 og sidst totalt jævnet med jorden under ti måneders ubarmhjertig krig fra februar til december 1916. Det tog ti år at genopbygge den. Dog endnu findes ruiner og hustomter, der minder om ødelæggelsen. Egnen omkring Verdun har på en mærkelig måde sprunget hele den anden verdenskrig over. Det vældige Douaumont-mindesmærke, den sammenstyrtede løbegrav, hvor soldaternes bajonetter endnu stikker op af jorden, den tætte uigennemtrængelige bevoksning, der dækker de gamle slagmarker, og hvor det endnu er livsfarligt at trænge ind, på grund af sprængningsfare, gør mindet om den første verdenskrig levende.

Det er et imponerende skue at stå oppe ved det vældige mindesmærke og se ned over hundredetusinder af gravkors i mange lange rækker ned ad bakkeskråningen. Kun 2 km herfra stod jeg i 1917 på Port Haudromont i en blinkstation på bakketoppen og kunne se de tyske granater slå ned på dette fort, spredende ødelæggelse og død og som dette imponerende anlæg er et synligt minde om.

La Route Bleue 1956

La Tranchée des Baionnettes.

Alley